

“IKKI KEMADA SUZISH” – JINOYATMI?!**Mirfayoz Madaminov Munavvarjon o'g'li**

Toshkent davlat yuridik universiteti jinoiy-odil sudlov fakulteti 1-kurs talabasi. 18 yosh.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14072409>

Annotatsiya. Ushbu maqola "Ikki kemada suzish" fenomeni sifatida ko'p xotinlikni o'rganadi. Maqola jamiyatda ko'p xotinlikning ommalashish sabablarini, jumladan ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy omillarni tahlil qiladi. Shuningdek, ko'p xotinlikning ayollar huquqlari, oila ichidagi munosabatlar va farzandlar ta'limiga bo'lgan salbiy ta'siri haqida fikr yuritiladi. Muallif, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligini hisobga olib, ko'p xotinlikka qarshi kurashish va bu masalani ijtimoiy jihatdan hal etish yo'llarini ko'rsatadi. Natijada, maqola ko'p xotinlik masalasining murakkabligini va uni hal etish uchun zarur bo'lgan choralarni yoritadi.

Kalit so'zlar: qonun, ko'p xotinlik, ayollar huquqlari, qadriyat, ommaviy axborot vositalari, gender tengligi, qonundagi bo'shliqlar.

"SAILING ON TWO SHIPS" - IS IT A CRIME?!

Abstract. This article examines polygamy as a phenomenon of "swimming two boats". The article analyzes the reasons for the popularization of polygamy in society, including social, cultural and economic factors. It also discusses the negative effects of polygamy on women's rights, family relationships, and children's education. The author, taking into account the legislation of the Republic of Uzbekistan, shows ways to combat polygamy and solve this issue socially. As a result, the article sheds light on the complexity of the polygamy issue and the measures needed to address it.

Key words: law, polygamy, women's rights, value, mass media, gender equality, loopholes in the law.

"ПЛАВАНИЕ НА ДВУХ КОРАБЛЯХ" - ЭТО ПРЕСТУПЛЕНИЕ?!

Аннотация. В статье исследуется полигамия как феномен «плавания в двух лодках». В статье анализируются причины популяризации полигамии в обществе, включая социальные, культурные и экономические факторы. В нем также обсуждаются негативные последствия полигамии для прав женщин, семейных отношений и образования детей. Автор, с учетом законодательства Республики Узбекистан, показывает пути борьбы с многоженством и решения этой проблемы в социальном плане. В результате статья проливает свет на сложность проблемы полигамии и меры, необходимые для ее решения.

Ключевые слова: закон, многоженство, права женщин, ценности, средства массовой информации, гендерное равенство, лазейки в законодательстве.

Kirish

Bugungi kunda, jamiyatimizda ko'p xotinlik masalasi jadal muhokama qilinmoqda. Har bir inson o'z hayotini qanchalik erkin yashashini, o'z xohish-istaklariga amal qilishini ta'minlashni xohlaydi. Biroq, ko'p xotinlikning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari bu erkinlikka ko'plab savollar tug'dirmoqda. Qanchalik muqaddas va qadimiy an'analarimizga asoslangan bo'lsa-da, ko'p xotinlik qanday oqibatlarga olib kelishi mumkin? Boshqa oilaviy tuzilmalar kabi, bu fenomen ham o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi. Bu maqolada ko'p xotinlikning kelib chiqishi, sabablari va oqibatlari haqida chuqurroq fikr yuritamiz. Keling, o'z o'ziga yarasha, qiziqarli va murakkab bo'lgan bu mavzuni o'rganamiz!

Ijtimoiy va madaniy an'analar

Ko'p xotinlik masalasi, albatta, jamiyatimizning ijtimoiy va madaniy an'analariga kuchli ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonning turli hududlarida tarqalgan an'analar va qadriyatlar ko'p xotinlikni ba'zan qabul qiladigan muhit yaratadi. Bu holat, jamiyatimizning tarixiy kontekstida o'z o'rnini topadi va ko'plab oilalar uchun oddiy bir hayot tarzi sifatida qabul qilinadi.

Biroq, bu qadriyatlar qanday qilib zamonaviy hayotimizga ta'sir etmoqda? Yosh avlod o'z an'alarini tanlashda va ularni yangilashda qiyinchilikka duch kelmoqda. Agar an'analar faqat tarixiy yodgorlik sifatida qabul qilinsa, unda ular qanday qilib hayotimizda dolzarb bo'lishi mumkin? Bu savol, ko'p xotinlikka munosabatimizni o'zgartirishga va an'anaviy qadriyatlarimizni yangilashga yordam beradi.

Ijtimoiy jihatdan qaraganda, ko'p xotinlik ko'pincha erkaklar tomonidan kuchli qo'llab-quvvatlanadi, bu esa ayollarning o'z huquqlarini himoya qilish imkoniyatlarini cheklaydi.

An'anaviy oilaviy tuzilmalar bu holatni yanada kuchaytiradi, va ayollar o'zlarini ikkinchi darajali his qilishlari mumkin. Biroq, bugungi kunda, gender tengligi, ta'lim va iqtisodiy mustaqillik kabi masalalar jamiyatimizda yangi istiqbollar ochmoqda.

Yoshlar, an'analarni yangilash va ularni zamonaviy sharoitlarga moslashtirish zarurligini tushunishmoqda. Ularning fikrlash tarzi va qadriyatlari, an'anaviy tuzilmalarni o'zgartirishga qodir. Keling, an'analarni faqat o'tmishdagi qoidalar sifatida emas, balki zamonaviy hayotimizning bir qismi sifatida ko'rib chiqaylik. Shunda ko'p xotinlikning ijtimoiy ta'siri va buni o'zgartirish imkoniyatlarimiz yanada ochiladi.

Iqtisodiy sabablar

Ijtimoiy va madaniy an'analar ko'p xotinlikni ta'sir qilgan bo'lsa-da, iqtisodiy sabablar bu muammoning kelib chiqishida markaziy o'rin egallaydi. Jamiyatda ayollarning iqtisodiy holati, oiladagi moliyaviy muammolar va ish imkoniyatlari ko'p xotinlikka qanday ta'sir etishini tushunish juda muhimdir. Ayollar o'zlarini moliyaviy jihatdan ta'minlay olmasa, bu ularga o'z huquqlarini himoya qilishda qiyinchiliklar tug'diradi va ularni ikkinchi darajali o'zini his qilishga majbur qiladi.

Bundan tashqari, ko'p xotinlik masalasi ko'pincha iqtisodiy raqobat bilan bog'liq. Erkaklar o'z moliyaviy imkoniyatlarini oshirish maqsadida bir necha xotin olishni afzal ko'rishadi. Biroq, bu o'z navbatida oilaning iqtisodiy resurslarini samarali boshqarishni qiyinlashtiradi. Bir nechta xotin bo'lganda, resurslarni taqsimlashda kelishmovchiliklar yuzaga kelishi mumkin, bu esa oilaviy muhitni yanada murakkablashtiradi.

Yosh ayollarning ta'lim olish imkoniyatlarining cheklanishi ham iqtisodiy muammolarni kuchaytiradi. Agar ayollar to'liq ta'lim olmasa, ularning ish imkoniyatlari kamayadi va bu ularni iqtisodiy jihatdan qaram bo'lishga majbur qiladi. Bunday vaziyatda, ko'p xotinlikning ko'payishi ayollarning iqtisodiy ahvolini yanada og'irlashtiradi.

Shu o'rinda, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ta'sirchan bo'lish uchun, ayollarga ta'lim olish va moliyaviy mustaqil bo'lish imkoniyatlari yaratish zarur. Iqtisodiy erkinlik ayollarning huquqlarini himoya qilishga va ko'p xotinlik kabi salbiy holatlarga qarshi kurashishga yordam beradi. Keling, ijtimoiy o'zgarishlar va iqtisodiy islohotlar orqali ko'p xotinlik masalasiga yangi qarashlar kiritaylik!

Iqtisodiy omillar ko'p xotinlik muammosining yanada chuqurlashishiga sabab bo'lsa, qonunchilikdagi bo'shliqlar ham bu holatni yanada murakkablashtirmoqda. Jamiyatimizda ko'p xotinlik masalasi bo'yicha aniq qonunlar mavjud bo'lsa-da, ularning ijrosi va monitoringi juda zaif.

Bu holat, ko'p xotinlikning jadal tarqalishiga imkon yaratadi, chunki huquqiy javobgarlik belgilanishidan oldin muammoni sudga yetkazish jarayoni ko'pincha qiyinchiliklarga duch keladi.

Qonundagi bo'shliqlar

Ko'p xotinlik masalasi, qonunchilikdagi bo'shliqlarga ko'ra, faqat shikoyat asosida amalga oshiriladi. Bu esa, ko'plab ayollar o'z huquqlarini himoya qilishda o'zlarini himoyasiz his qilishlariga olib keladi. Huquqiy tizimda shikoyat qilish jarayoni murakkab va ko'p hollarda ayollarning o'z huquqlarini talab qilishga qodir emasligidan foydalangan holda, erkaklar bu holatni o'z manfaatlariga moslashtirishadi.

Bunday vaziyat, ko'p xotinlikni bir necha jihatdan rag'batlantiradi. Boshqa tarafdin, qonunchilikdagi bo'shliqlarni bartaraf etish uchun yetarli o'zgarishlar kiritish zarur.

Ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarning ahamiyatini inobatga olgan holda, ko'p xotinlik masalasini qat'iy nazoratga olish, jamiyatda qonunlarning kuchini oshirish va ularning amalga oshirilishini ta'minlash zarur.

Shunday qilib, qonunlar faqatgina matnda qolmasligi, balki haqiqiy hayotda ham qo'llanilishi kerak. Har bir fuqaroning o'z huquqlarini bilishi va ulardan foydalanishi uchun, ijtimoiy ongini oshirish va qonunchilikni takomillashtirish lozim. Keling, qonuniy jihatdan mustahkam va adolatli jamiyat yaratish uchun birgalikda harakat qilaylik!

Bundan tashqari, qonunchilikdagi bo'shliqlar, jamiyatda ko'p xotinlikni normal holat sifatida qabul qilishni kuchaytiradi.

Bu, o'z navbatida, ijtimoiy tuzilmada o'zgarishlarni talab etadi. Agar qonunlar samarali amal qilmasa, unda ko'p xotinlikni jamiyatda qabul qilish holati kuchayadi va bu holat ayollarning ijtimoiy pozitsiyasini yanada zaiflashtiradi.

Ommaviy axborot vositalari

Ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy va madaniy an'analar kabi, ko'p xotinlik masalasini jamiyatda qanday qabul qilishini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Bu vositalar orqali tarqatilayotgan axborot, asosan, ko'p xotinlikni ma'qullovchi yoki umuman yomonlashdiruvchi g'oyalar bilan to'la. Shu sababli, ommaviy axborot vositalari muayyan ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishda ta'sirchan manba bo'lib xizmat qilmoqda.

Hozirgi kunda, ba'zi ijtimoiy tarmoqlarda ko'p xotinlikka oid videolar va postlar keng tarqalmoqda. Ular ko'pincha hazil-mutoyqa sifatida taqdim etilsa-da, bunday yondashuv haqiqiy muammolarni yengillashtirish o'rniga, ko'p xotinlikni ijtimoiy normalarga aylantirishga yordam beradi. Bu holat, o'z navbatida, ko'p xotinlikni qabul qilishni osonlashtiradi va yangi avlodni bu fikr bilan tarbiyalashga olib kelishi mumkin.

Ommaviy axborot vositalarining ijtimoiy mas'uliyati, ayniqsa, qizlarni va ayollarni tarbiyalashda juda muhimdir. Agar ko'p xotinlik masalasi jamiyatda faqat kulgi va hazil sifatida ko'rsatilsa, bu ayollarni o'z huquqlarini talab qilishdan to'xtatishi va o'zlarini ikkinchi darajali his qilishlariga olib kelishi mumkin. Shunday qilib, ommaviy axborot vositalari o'z rolini muvozanatli va mas'uliyatli ravishda bajarishi zarur.

Ijtimoiy va iqtisodiy omillar bilan birga, ommaviy axborot vositalarining ta'siri ko'p xotinlik masalasini yanada murakkablashtiradi. Shuning uchun, bu vositalarning ta'sirini nazorat qilish va ularni ijtimoiy mas'uliyat bilan boshqarish muhimdir. Keling, axborot vositalarini kuchli va ijtimoiy ongini oshirishda xizmat qiladigan manba sifatida rivojlantirishga harakat qilaylik!

Ko'pxotinlikning oqibatlari

Ko'pxotinlik faqat ijtimoiy va iqtisodiy sabablar bilan bog'liq emas, balki uning oqibatlari ham jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Bu holat oilada muammolar, ayollarning huquqlari, farzandlarning tarbiyasi va ijtimoiy stigma kabi turli salbiy ta'sirlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Birinchidan, ko'pxotinlik holatida ayollarning huquqlari ko'pincha cheklanadi. Birinchi xotin va ikkinchi xotin o'rtasida raqobat, nizolar va bir-biriga bo'lgan ishonchsizlik paydo bo'lishi mumkin. Bu esa, o'z navbatida, oilada muvozanatsizlik va ichki muammolarni keltirib chiqaradi.

Ikkinchidan, ko'pxotinlik farzandlar tarbiyasiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Oilada bir nechta ona bo'lgan taqdirda, farzandlar turli tarbiya usullariga duch kelishadi, bu esa ularning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Farzandlar o'zlarini ikkinchi darajali his qilishlari va oiladagi muammolarni boshdan kechirishlari mumkin.

Uchinchidan, ko'pxotinlik ijtimoiy stigma va salbiy qarashlarni keltirib chiqaradi. Bunday holatda, ko'pxotinlikka ega bo'lgan shaxslar jamiyatda kamsitilishi yoki tanqid qilinishi mumkin.

Bu esa ularning psixologik holatiga zarar yetkazadi.

Shunday qilib, ko'pxotinlikning oqibatlari jamiyatda keng tarqalgan muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bularni hisobga olgan holda, ko'pxotinlikni faqat ijtimoiy muammo sifatida emas, balki inson huquqlari, tarbiya va psixologik salomatlik nuqtai nazaridan ham chuqur tahlil qilish zarur.

Xulosa

Ko'pxotinlik, ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy jihatdan murakkab bir masala bo'lib, u jamiyatimizda ko'plab salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Ayollarning huquqlari, farzandlar tarbiyasi va oila ichidagi munosabatlar muammolari ko'pxotinlik holatida chuqurlashadi. Bunday holatlar, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy stigma va kamsitilishlarga olib kelishi, natijada, insonlarning psixologik salomatligiga zarar yetkazishi mumkin.

Buni inobatga olib, ko'pxotinlikni rad etish va uning salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun jamiyatimizda bir qator chora-tadbirlar ko'rish zarur. Birinchi navbatda, ta'lim va tarbiya sohasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilishi lozim. Yigitlarni va qizlarni teng huquqlilik, oilaviy mas'uliyat va gender tengligini tushunishga o'rgatish orqali, ko'pxotinlikka qarshi kuchli asos yaratishimiz mumkin.

Shuningdek, ommaviy axborot vositalarida ko'pxotinlik masalasining ijobiy jihatlarini targ'ib qilishdan ko'ra, uning salbiy oqibatlari haqida xabardorlikni oshirish zarur. Huquqiy tartibga solish va qonunchilikni mustahkamlash, ko'pxotinlik holatlariga nisbatan qat'iy choralar ko'rishga olib keladi.